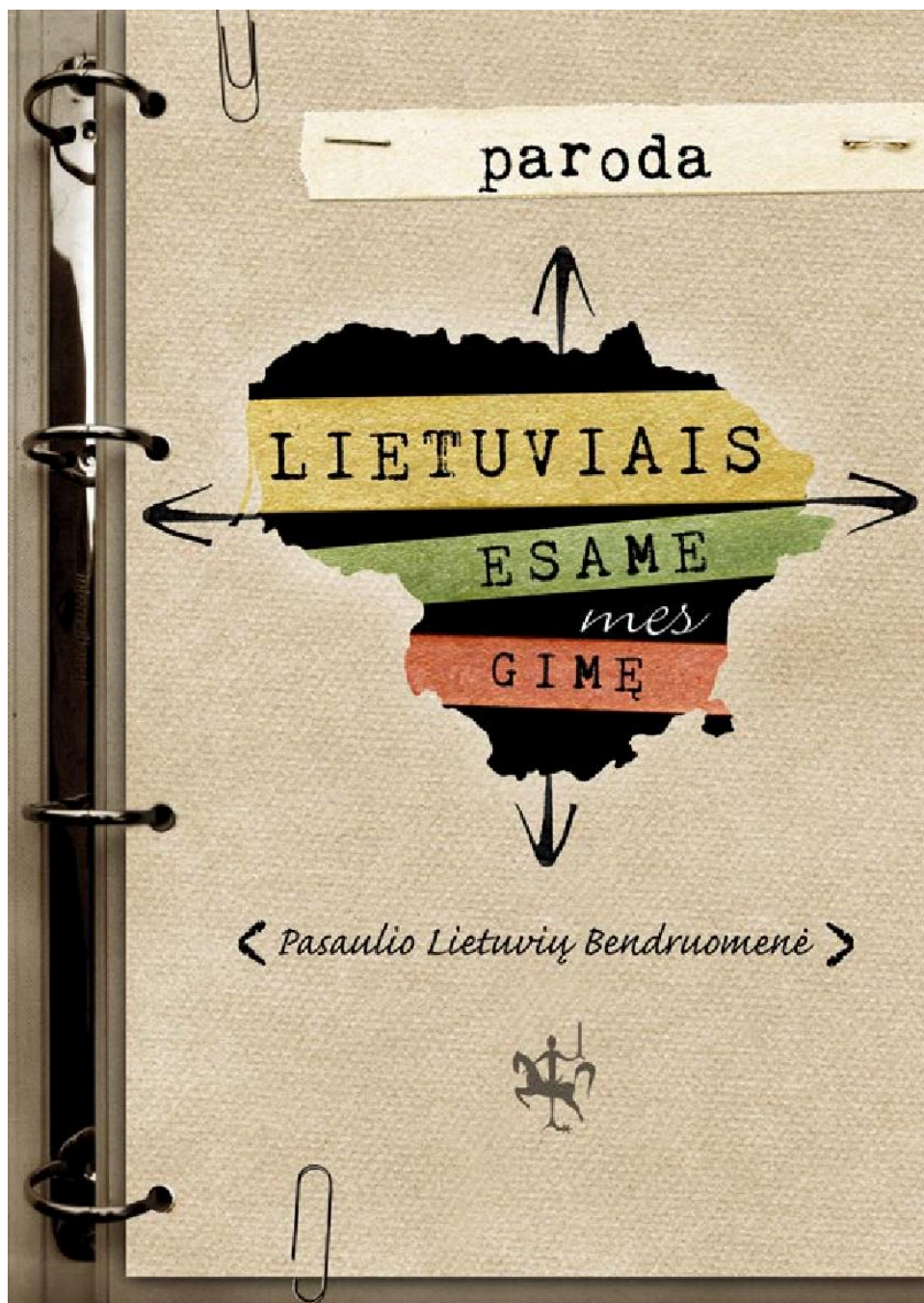

„Lietuviais esame mes gimę“

Virginija GRYBAITĖ

Pasaulio Lietuvių Bendruomenė (toliau - PLB) 2009 m. lapkričio 18 d. Vilniuje, Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso konferencijų salėje, Lietuvos visuomenei pristatė kilnojamąją parodą „Lietuviais esame mes gimę“. Parodos idėja gimė supratęs, kad Lietuvoje dar mažai žinoma apie užsienyje gyvenusių lietuvių veiklą, todėl su paroda siekta „aplankyti įvairiose Lietuvos vietovėse gyvenančius tautiečius ir supažindinti juos su užsienio lietuvių politine kova dėl Lietuvos okupacijos nepripažinimo bei parodyti Pasaulio Lietuvių Bendruomenės veiklą ir šios organizacijos įnašą ugdant ir išlaikant tautinę tapatybę tarp užsienyje gyvenančių lietuvių“.

Parodos kuratorius ir vienas iš jos sumanytojų bei organizatorių Leonas Narbutis su paroda apkeliavo daugelį Lietuvos miestų. Per 10 metų su paroda susipažino ne tik Vilniaus gyventojai. Ji buvo eksponuota Kaune, Pagėgiuose, Alytuje, Marijampolėje, Vištytyje, Plungėje, Biržuose, Joniškėje, Kybartuose, Prienuose, Kretingoje, Kėdainiuose ir kituose Lietuvos miestuose. Leonas Narbutis su paroda apsilankė ir Švedijoje: 2016 m. kovo mėnesį jis pristatė parodą lietuviams Švedijoje minint Kovo 11-ąją ir švenčiant Lietuvių Bendruomenės Švedijoje (LBŠ) 70-ties metų veiklos jubiliejų.

Pristatydamas parodą Leonas Narbutis pasakoja ne tik apie lietuvių išėivių veiklą nuo 1949 metų, tačiau pasidalina ir savo gyvenimo istorija, kurioje ir skaudus

Tėvynės praradimas, priverstinis pasitraukimas iš jos, išgyvenimas pabėgėlių stovykloje Vokietijoje, gyvenimo kūrimas JAV, ir po šešiasdešimties metų svetimoje šalyje – sugrįžimas namo, į Tėvynę.

Nors gimęs Kaune, Leonas Narbutis yra glaudžiai susijęs su Kybartų miesteliu. Nuo 1939 metų penkerius metus jam su šeima teko praleisti Kybartuose, iš kur 1944 metais slenkant frontui ir pasitraukė į Vakarų. Vokietijoje Leono šeima gyveno pabėgėlių stovykloje (Ingolštato (Ingolstadt) lietuvių stovykloje), o JAV valdžiai leidus priimti iš Vokietijos tam tikrą pabėgėlių skaičių, 1950 metais persikėlė į Čikagą. Kad lietuviams, kur jie beatsidurtų, svarbiausia yra išlaikyti lietuviybę, savo tapatybę, kalbą, byloja ir tai, jog Vokietijoje pabėgėlių stovykloje jie įsteigė lietuvišką pradžios mokyklą, vėliau – gimnaziją, kur Leonas ir baigė tris klases.

Leono teigimu, pritaipiti Amerikoje padėjo tai, kad Čikagoje jie jau rado veikiančias lietuviškas organizacijas, įkurtas 1864–1914 metais atvykusių ir JAV įsikūrusių lietuvių. Veikė net 13 lietuviškų parapijų, lietuviškos ligoninės, seselių kazimieriečių globojama gimnazija, parapiinės pradžios mokyklos, kelios lietuviškos radijo laidos.

Leonas Narbutis JAV baigė studijas universitete, daugiau kaip dvidešimt metų dirbo kreditų išdavimo ir pinigų surinkimo srityje. Tačiau, kaip jis teigia, nors darbas ir buvo įdomus, tačiau norėjosi turėti savo verslą, todėl po ilgų dvejonių 1988-aisiais įsteigė meno pardavimo ir apipavidalinimo firmą „Lion Frame Gallery“. Leonas sako, kad nors ir negali savęs vadinti profesionaliu muzikantu, kadangi neturi muzikinio išsilavinimo, tačiau visą gyvenimą domėjosi muzika, literatūra, menu, grojo keliuose orkestruose. O 1959 metais buvo pakviestas išbandyti savęs ir radijuje. Nuo 1959 m. buvo sambūrio „Šviesa“ literatūrinės radijo valandėlės „Pelkių žiburėlis“ redaktoriumi, bendradarbiavo su „Margučio“ radiju Čikagoje ir buvo vienu šio radijo redaktorių, o nuo 1996 iki 2006 metų – „Amerikos lietuvių radijas“ bendradarbiu. Vėliau bendradarbiavo, rengė reportažus „Amerikos balsui“, dirbo radijo žurnalistu „Laisvosios Europos radijuje“ ir LRT Čikagoje, buvo Amerikos lietuvių dienraščio „Draugas“ bendradarbiu. Visą laiką buvo aktyvus, įsitraukęs į lietuvišką veiklą.

Su „Margučio“ radijo vedėju Petru Petručiu ir Nele Paltiniene po pasisekusio

koncerto 1987 m. L. Narbučio archyvo nuotr.

Čikagoje „Margučio“ radijuje 1996 m. L. Narbučio archyvo nuotr.

Apie sugrįžimą į Tėvynę Leonas pradėjo mąstyti sužibus nepriklausomybės žiburiui Lietuvoje. Tai buvo 1989 metai. „Na, aš visada sakiau, kad, kai tik galėsiu, grįšiu į Tėvynę. Visą laiką jaučiausi, jog esu varu išvartytas iš namų ir, kai atsirado galimybė, grįžau namo“, – sako jis. 2004 metais grįžęs į Lietuvą Leonas Narbutis aktyviai įsitraukė į Lietuvos visuomeninį ir kultūrinį gyvenimą, dalyvauja Pasaulio kybartiečių draugijos (PKD) veikloje. L. Narbučio pirmininkavimo draugijai laikotarpiu buvo išleistos net keturios knygos apie Kybartus, o 2014 metais draugijos pastangomis Kybartuose duris atvėrė fotomenininko, JAV kultūros veikėjo Algimanto Kezio galerija. 2007–2009 metais dirbo Prezidento Valdo Adamkaus visuomeniniu konsultantu. Tęsiasi veikla ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenėje. Nuo 2010 metų Leonas Narbutis yra Lietuvių Fondo (JAV) valdybos narys ir įgaliojtinis Lietuvoje. Džiugu, kad Lietuvių Fondas yra parodos „Lietuviai esame mes gimę“ globėjas.

Paroda atspindi didžiausių tuo laikotarpiu lietuvių bendruomenių JAV, Kanadoje,

Australijoje, Didžiojoje Britanijoje, Pietų Amerikoje politinę veiklą siekiant Lietuvos nepriklausomybės 1949–1990 m., taip pat jų pastangas neprarasti savo tapatybės, vienijimąsi į organizacijas, lituanistinių mokyklų steigimą, kultūrinę veiklą. Parodoje eksponuojamos nuotraukos ir dokumentai iš išeivijos veikėjų asmeninių archyvų, Amerikos lietuvių televizijos, Lietuvos išeivijos instituto, Lietuvos nacionalinio muziejaus, Kauno Pedagoginio muziejaus bei Lietuvos centrinio valstybinio archyvo.

Parodoje „Lietuviais esame mes gimę“. PLB atstovybės archyvo nuotr.

Parodoje pasakojama apie skirtinguose pasaulio kraštuose atsidūrusių lietuvių pastangas siekti Lietuvos nepriklausomybės. Štai 1960 metų birželio 18 dieną

Kanados Lietuvių Bendruomenės valdyba kartu su Baltų federacija Otavos mieste prie Sovietų Sąjungos ambasados surengė protesto demonstraciją. Tais pačiais metais buvo parengtos ir 88 valstybių delegacijoms Jungtinių Tautų Organizacijoje įteiktos peticijos prašant iškelti Lietuvos okupacijos klausimą. 1965 metais įvykusio Trečiojo Pietų Amerikos lietuvių kongreso delegatai, susirinkę iš Argentinos, Brazilijos, Čilės, Paragvajaus ir Urugvajaus, pareiškė, kad bendravimas Pietų Amerikos žemyne esąs „sunkus bet svarbus ir reikalingas – tiek lietuvių uždaviniams vykdyti išsivijoje, tiek Lietuvos bylai gyvai išlaikyti šio žemės rutulio vietoje“. Kongreso dalyviai kreipėsi į Jungtinių Tautų Organizaciją ir į Amerikos Valstybių Organizaciją prašydami, kad būtų daromas spaudimas Sovietų Sąjungai, „jog ji grąžintų Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę, išvesdama iš Lietuvos teritorijos raudoną armiją, sugrąžinti į tėvynę Sibiran išstremtuosius Lietuvos žmones“. Australijos Lietuvių Bendruomenė dėjo dideles pastangas, kad Australija nepripažintų Lietuvos okupacijos. 1974 m. rugpjūčio mėnesį Australijos vyriausybė pripažino Baltijos kraštų okupaciją. Reaguodami į tokį sprendimą ir siekdami, kad šis nutarimas būtų atšauktas, Australijos lietuviai surengė akciją. Australijos Lietuvių Bendruomenė kreipėsi į Pasaulio Lietuvių Bendruomenę prašydama pagalbos. Tuometinis PLB pirmininkas Bronius Nainys greitai sutelkė lietuvius penkiolikoje šalių, kur tuomet veikė lietuvių bendruomenės, ir suorganizavo protesto akcijas. Per savaitę buvo surinkta 1500 protesto telegramų ir net 3000 telegramų gavo Australijos ambasada Vašingtone. Įsitraukė visos lietuviškos organizacijos. Tuometinis opozicijos vadovas B. Sneddenas buvo įtikintas įtraukti į savo rinkiminę programą Lietuvos okupacijos pripažinimo atšaukimą. B. Sneddeni rinkimus laimėjus, Lietuvos okupacijos pripažinimas buvo atšauktas. Taip pat Australijos Senatas 1989 m. pasmerkė Molotovo-Ribbentropo paktą ir parėmė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą. PLB veiklių lietuvių pastangomis JAV Kongrese buvo priimta rezoliucija, raginanti JAV Vyriausybę Lietuvos laisvės klausimą kelti Jungtinėse Tautose, o Lietuvos išlaisvinimu rūpintis Kongrese buvo įsteigtas komitetas, kurį sudarė senatoriai ir Atstovų Rūmų kongresmenai. JAV lietuvių pastangomis buvo išsaugota Nepriklausomos Lietuvos diplomatinė tarnyba, išrūpintas jos tęstinumas ir sutelkta lėšų jos išlaikymui. Ir dar daug politinių laimėjimų Lietuvos laisvinimo kelyje buvo pasiekta užsienio lietuvių dėka.

Per parodos „Lietuviais esame mes gimę“ atidarymą 2010 m. Kybartuose. L.

Narbučio archyvo nuotr.

Leonas Narbutis teigia, kad per dešimtmetį paroda neprarado savo aktualumo. Jo manymu, parodą reikėtų plėsti, kadangi joje pristatyta užsienio lietuvių veikla daugiau reprezentuoja vadinamąją dipukų (angl. *displaced persons* - DP) kartą, tačiau neatskleidžia šių dienų užsienyje gyvenančių lietuvių veiklos. Leonas Narbutis teigia, kad tikslinga būtų parengti ir antrą parodos dalį, kuri atspindėtų lietuvių bendruomenių veiklą pasaulyje nuo 1990 metų, būtų ne tik parodyta, kaip užsienyje gyvenantys lietuviai (šiuo metu lietuviai yra įsteigę lietuviškas organizacijas net 46 pasaulio šalyse) siekia išlaikyti savo tapatybę, tačiau ir pristatyta jų veikla garsinant Lietuvos vardą pasaulyje, jų žinių, patirties perdavimas Lietuvai, parodyta, kad lietuvių, gyvenančių užsienyje, veikla turėjo ir tebeturi didžiulę reikšmę Lietuvos valstybei ir jos valstybingumui.

pasauliolietuvis.lt

„Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

